



## Hospodárska a sociálna rada

Distr. Všeobecná  
14. novembra 2019

Originál: angličtina

### Výbor pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva

#### Záverečné poznámky k tretej periodickej správe o Slovensku\*

1. Výbor preskúmal tretiu periodickú správu o Slovensku (E/C.12/SVK/3) na svojom štyridsiatom šiestom a štyridsiatom siedmom zasadnutí (pozri E/C.12/2019/SR.46 a E/C.12/2019/SR.47), ktoré sa konali 9. a 10. októbra 2019, a na svojom šesťdesiatom zasadnutí, ktoré sa konalo 18. októbra 2019, prijal tieto záverečné odporúčania.

#### A. Úvod

2. Výbor víta predloženie tretej periodickej správy zmluvným štátom a doplňujúce informácie uvedené v odpovediach na zoznam otázok (E/C.12/SVK/Q/3/Add.1). Výbor oceňuje konštruktívny dialóg s delegáciou zmluvného štátu.

#### B. Pozitívne aspekty

3. Výbor víta legislatívne, inštitucionálne a politické opatrenia, ktoré prijal zmluvný štát na zlepšenie uplatňovania hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv, ako sa uvádza v týchto záverečných odporúčaniach. Berie na vedomie najmä úsilie o zmenu a doplnenie zákona o Slovenskom národnom stredisku pre ľudské práva, aby sa Stredisko dostalo viac do súladu so zásadami týkajúcimi sa postavenia národných inštitúcií na podporu a ochranu ľudských práv (Parížske princípy), a politiky prispievajúce k pretrvávajúcej nízkej úrovni nerovnosti v krajine počas sledovaného obdobia.

#### C. Hlavné obavy a odporúčania

##### Domáce použitie

4. Výbor vyjadruje poľutovanie nad tým, že hoci má Pakt prednosť pred národnými zákonmi, príklady prípadov, v ktorých sa Pakt uplatňoval národnými súdmi, sú zatiaľ obmedzené (čl. 2 ods. 1).

5. Výbor opakuje svoje odporúčanie z roku 2012 (E/C.12/SVK/CO/2, ods. 6), aby zmluvný štát podnikol príslušné kroky na zvýšenie informovanosti sudcov, právnikov a prokurátorov o Pakte s cieľom zabezpečiť, aby sa jeho ustanovenia zohľadňovali v rozhodnutiach domácich súdov. Výbor tiež odporúča, aby zmluvný štát prijal vhodné opatrenia na zvýšenie povedomia o Pakte a oprávnenosti hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv medzi členmi súdneho odvetvia a širokou verejnosťou. Upozorňuje

\* Prijaté Výborom na jeho šesťdesiatom šiestom zasadnutí (30. septembra – 18. októbra 2019).



**tiež zmluvný štát na svoju všeobecnú pripomienku č. 9 (1998) o domácom uplatňovaní Paktu.**

#### **Národná inštitúcia pre ľudské práva**

6. Výbor berie na vedomie úsilie zmluvného štátu o posilnenie svojej národnej inštitúcie pre ľudské práva, Slovenského národného strediska pre ľudské práva, no ľutuje, že napriek tomu, že je zmluvným štátom s vysokými príjmami a je zmluvnou stranou všetkých základných medzinárodných nástrojov v oblasti ľudských práv, Stredisko si zachová svoj status B. Výbor je znepokojený správami o nedostatočnom financovaní Strediska a jeho nedostatočnej úplnej nezávislosti a transparentnom postupe vymenovávaní (čl. 2 ods. 1).

**7. V súlade so všeobecnou pripomienkou č. 10 (1998) o úlohe národných inštitúcií pre ľudské práva pri ochrane hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv Výbor odporúča, aby zmluvný štát:**

- (a) rozšíril úsilie o zvýšenie financovania Slovenského národného strediska pre ľudské práva;**
- b) zlepšil nezávislosť Strediska v súlade s parížskymi princípmi;**
- c) podnikol všetky potrebné kroky na zabezpečenie úplne transparentného procesu prijímania zamestnancov pre všetkých zamestnancov;**
- d) zabezpečil, aby všetky inštitúcie dohliadajúce na presadzovanie a ochranu ľudských práv, vrátane Strediska, verejného ochrancu práv, komisára pre osoby so zdravotným postihnutím a komisára pre deti, spolupracovali v komplexnom rámci.**

#### **Korupcia**

8. Hoci uznáva snahy zmluvného štátu bojovať proti korupcii, vrátane nedávneho prijatia zákona č. 315/2016 Z. z. o registri partnerov verejného sektora, ochrane informátorov a odsúdení niektorých vysokopostavených úradníkov, Výbor je naďalej znepokojený pokračujúcou mierou korupcie v zmluvnom štáte a vyjadruje poľutovanie nad tým, že informácie o vyšetrovaniach, sítňaniach a odsúdeniach odrážajúcich prierezový dosah korupcie na ľudské práva sú zatiaľ obmedzené (čl. 2 ods. 1).

9. Výbor odporúča, aby zmluvný štát ďalej zvýšil počet vyšetrovaní, trestných sítňaní a odsúdení za korupciu, a to aj v prípadoch hrubej korupcie zo strany vysoko postavených úradníkov, a aby prijal rálne opatrenia na zabránenie budúceho výskytu korupcie.

#### **Rozvojová pomoc**

10. Výbor víta zámery zmluvného štátu zvýšiť oficiálnu rozvojovú pomoc, je však naďalej znepokojený tým, že jej súčasná úroveň je stále nízka (čl. 2 ods. 1).

**11. Výbor odporúča, aby zmluvný štát zvýšil svoju úroveň oficiálnej rozvojovej pomoci na splnenie cieľa, aby krajiny s vysokými príjmami poskytovali 0,7 % hrubého národného dôchodku.**

#### **Nediskriminácia**

12. Výbor uznáva antidiskriminačné právne predpisy zmluvného štátu vo forme antidiskriminačného zákona z roku 2004 a uznáva, že zmluvný štát vypracoval Akčný plán na predchádzanie všetkým formám diskriminácie (2016 – 2019). Výbor je však naďalej znepokojený nedostatkom účinnej súdnej pomoci pre obeť, a to aj medzi skupinami, ako sú Rómovia, migranti a žiadatelia o azyl a osoby so zdravotným postihnutím, ktoré sa bežne stretávajú s diskrimináciou a vyjadruje poľutovanie nad nedostatočným právnym uznaním prierezovosti. Výbor je tiež znepokojený tým, že legislatíva zmluvného štátu definuje iba neposkytnutie primeraného ubytovania ako diskrimináciu osôb so zdravotným postihnutím v súvislosti so zamestnaním (čl. 2 ods. 2).

13. **Výbor odporúča, aby zmluvný štát:**

(a) zmenil a doplnil antidiskriminačný zákon z roku 2004 s cieľom zabezpečiť jasný právny zákaz všetkých priamych, nepriamych a prierezových foriem diskriminácie a zahrnúť formálne a jednoznačné uznanie, že odmietnutie primeraného ubytovania predstavuje diskrimináciu;

(b) odstránil prekážky účinného súdneho opravného prostriedku pre obeť diskriminácie podľa tohto zákona, a to aj uskutočňovaním aktivít na zvyšovanie povedomia medzi menšinovými skupinami, ženami, migrantmi a žiadateľmi o azyl a osobami so zdravotným postihnutím o ich právach a dostupných mechanizmoch vybavovania sťažností;

(c) pokračoval v odbornej príprave súdnictva o právnych normách týkajúcich sa nediskriminácie a rozšíril túto odbornú prípravu na ďalších právnických profesionálov a vládnych úradníkov;

(d) zabezpečil, aby národný akčný plán o diskriminácii zostal v platnosti, zaoberal sa otázkami hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv a aby mu boli pridelené primerané finančné a technické zdroje na zabezpečenie jeho účinného vykonávania v celom zmluvnom štáte.

**Diskriminácia na základe sexuálnej orientácie a rodovej identity**

14. Výbor je znepokojený diskrimináciou na základe rodovej identity a sexuálnej orientácie a vyjadruje poľutovanie nad tým, že pri neexistencii uznania manželstva osôb rovnakého pohlavia neexistuje právna inštitúcia, ako napríklad registrované partnerstvá alebo občianske zväzky, ktorá by poskytla ochranu rovnocennú manželstvu pre osoby vo vzťahoch medzi osobami rovnakého pohlavia (čl. 2 ods. 2).

15. Výbor odporúča, aby zmluvný štát vypracoval a implementoval špecializované právne ustanovenia, politiky a programy na zabezpečenie ochrany pred diskrimináciou na základe rodovej identity a sexuálnej orientácie. Ďalej odporúča, aby zmluvný štát inicioval zvyšovanie spoločenského povedomia a konzultácií s cieľom prekonať diskrimináciu založenú na sexuálnej orientácii a vyvinúť právnu inštitúciu, ako sú registrované partnerstvá alebo občianske zväzky, ktoré poskytujú ochranu rovnocennú manželstvu tým, ktorí sú vo vzťahu rovnakého pohlavia.

**Deinštitucionalizácia osôb so zdravotným postihnutím**

16. Výbor je znepokojený tým, že celkový prístup zmluvného štátu k otázke zdravotného postihnutia nebol účinný pri odstraňovaní štruktúrnej diskriminácie a vylúčenia. Vyjadruje poľutovanie nad tým, že podpora nezávislého bývania nie je dostupná pre väčšinu dospelých a detí so zdravotným postihnutím a že zažívajú vysokú úroveň inštitucionalizácie (čl. 2).

17. Výbor odporúča, aby zmluvný štát urýchlil postup smerom k deinštitucionalizácii osôb so zdravotným postihnutím a vypracoval komplexné služby hodnotenia a podpory na uľahčenie nezávislého bývania prispôbeného individuálnym kapacitám a potrebám.

**Rovnaké práva mužov a žien**

18. Uznávajúc úsilie a úspechy zmluvného štátu, pokiaľ ide o riešenie nerovnosti medzi mužmi a ženami, vrátane národnej stratégie a akčných plánov v oblasti rodovej rovnosti, niektorých zlepšení zastúpenia žien na pozíciách politického vedenia a zvýšenia počtu mužov, ktorí čerpajú otcovskú dovolenku, Výbor je znepokojený pomalým celkovým pokrokom smerom k dosiahnutiu úplnej rovnosti. Výbor je obzvlášť znepokojený tým, že obmedzené pokroky v oblasti výrazného zlepšovania vedúceho postavenia žien v rôznych politických, sociálnych a ekonomických inštitúciách a riešeniami veľmi nerovnomerného rozdelenia neplatených domácich povinností a zodpovednosti za starostlivosť medzi ženami a mužmi, sú významnými prekážkami rovnosti. Znepokojuje ho aj pretrvávanie stereotypov o ženách a ich úlohe v spoločnosti a rodine (čl. 3 a 7).

19. Výbor odporúča, aby zmluvný štát:

(a) revidoval, menil a dopĺňal všetky existujúce zákony, nariadenia, normy a postupy, ktoré diskriminujú ženy, a aby vypracoval politiky a programy vrátane dočasných osobitných opatrení na dosiahnutie skutočnej rodovej rovnosti vo všetkých oblastiach hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv;

(b) prijal komplexné opatrenia na odstránenie silných rodových stereotypov, a to aj prostredníctvom mediálnych kampaní a konzultácií s mienkotvornými predstaviteľmi a prostredníctvom zvyšovania informovanosti širokej verejnosti o rovnakom rozdelení práv a povinností medzi mužmi a ženami v rodine a spoločnosti;

(c) pokračoval v úsilí o zvýšenie počtu mužov, ktorí čerpajú otcovskú dovolenku;

(d) uznal a ocenil neplatenú opatrovateľskú prácu a zaoberal sa jej vplyvom na zamestnanosť žien, ako je uvedené v odseku 23 nižšie.

#### Nezamestnanosť

20. Výbor si je vedomý úsilia a úspechov zmluvného štátu v oblasti riešenia nezamestnanosti a je naďalej znepokojený tým, že dlhodobá nezamestnanosť stále pretrváva, najmä medzi menšinovými skupinami. Nezamestnanosť mladých ľudí a výrazné regionálne rozdiely na trhu práce si vyžadujú ďalšiu pozornosť. Ďalej sa obáva, že migranti, utečenci a žiadatelia o azyl čelia prekážkam na trhu práce (čl. 6 ods. 1).

21. Výbor odporúča, aby sa zmluvný štát naďalej zaoberal všetkými formami nezamestnanosti, berúc do úvahy potrebu zmierniť regionálne rozdiely na trhu práce. Bezodkladne by mal zrušiť požiadavku, aby utečenci a žiadatelia o azyl čakali deväť mesiacov pred hľadaním zamestnania. Výbor v tejto súvislosti odkazuje zmluvný štát na svoje vyhlásenie z roku 2017 o povinnostiach štátov voči utečencom a migrantom podľa Paktu.

#### Rodová diskriminácia v zamestnaní

22. Výbor vyjadruje poľutovanie nad pretrvávaním mnohých prekážok úplnej a rovnocennej účasti žien na pracovnom trhu, vrátane nerovnakého rozdelenia povinností v domácnosti a v oblasti starostlivosti, ktoré bránia účasti na trhu práce. Výbor je znepokojený horizontálnou segregáciou, diskrimináciou v odmeňovaní a chýbajúcimi spravodlivými a transparentnými propagačnými postupmi, ktoré neúmerne znevýhodňujú ženy (čl. 3 a 7).

23. Výbor odporúča, aby zmluvný štát:

(a) vypracoval a vykonával právne predpisy, politiky a programy na riešenie všetkých prekážok rovnosti žien v zamestnaní;

(b) zabezpečil, aby trh práce a príslušné sociálne politiky uznávali a hodnotili neplatenú opatrovateľskú prácu a zaoberali sa jej vplyvom na zamestnanosť žien;

(c) zvýšil informovanosť inšpektorátu práce o porušovaní práv žien;

(d) uľahčil ženám prístup k účinným nápravným prostriedkom v prípade všetkých zistených porušení na trhu práce.

#### Právo na spravodlivé a priaznivé pracovné podmienky

24. Výbor uznáva kroky, ktoré zmluvný štát podnikol na zabezpečenie spravodlivých a priaznivých pracovných podmienok, ako je zvýšenie miezd, zlepšenie na inšpektoráte práce a program na lepšie prepojenie rodiny a práce. Výbor je však naďalej znepokojený porušovaním pracovných práv, vrátane neplatenia miezd a diskriminácie v mzdách a ich neprimeraný dopad na migrujúcich pracovníkov, žiadateľov o azyl a utečencov, najmä tých, ktorí boli prijatí do zamestnania prostredníctvom agentúr práce. Výbor je znepokojený tým, že existujú pracovníci, ktorých plat je menší ako minimálna mzda, a to aj medzi pracovníkmi s nízkou kvalifikáciou a migrujúcimi pracovníkmi a ženami (čl. 2, 3 a 7).

**25. Výbor odporúča, aby zmluvný štát:**

- (a) zabezpečil úplné geografické a odvetvové pokrytie inšpektorátu práce a poskytol primerané finančné a technické zdroje na zabezpečenie neustáleho zvyšovania inšpekcii;
- (b) poskytol účinné a dostupné nápravné prostriedky všetkým obetiam porušovania pracovných práv, zabezpečoval odškodnenie a záruku, že sa to nebude opakovať;
- (c) pokračoval v úsilí o reguláciu a dohľad nad činnosťou pracovných agentúr;
- (d) naďalej zabezpečoval realistický výpočet a zvyšovanie minimálnej mzdy;
- (e) odstránil všetky prekážky spojené s odborovou organizáciou a zabezpečil v tomto ohľade plné uznanie práv všetkých pracovníkov.

**Chudoba**

26. Výbor si všima zlepšenia, ktoré sa dosiahli v pomere osôb trpiacich vážnym hmotným nedostatkom a osôb ohrozených chudobou, je však naďalej znepokojený úrovňami extrémnej chudoby, ktoré sú nad priemerom Európskej únie, a neprimeraným vplyvom celkových mier chudoby na menšinové skupiny, najmä Rómov (čl. 2, 9 a 11).

27. Výbor odporúča, aby zmluvný štát zintenzívnil svoje úsilie v boji proti chudobe, najmä extrémnej chudobe, prijatím národného akčného plánu boja proti chudobe založeného na prístupe vychádzajúcom z ľudských práv. Ďalej odporúča, aby zmluvný štát zabezpečil, že dávky sociálneho zabezpečenia poskytujú primeranú ochranu pred všetkými formami chudoby a aby boli osobitne prispôbené potrebám najviac ohrozených osôb.

**Násilie páchané na ženách**

28. Výbor si so znepokojením všima informácie o vysokom výskyte násillia na ženách, vrátane sexuálneho obťažovania, prenasledovania a domáceho násillia v zmluvnom štáte. Ďalej je znepokojený tým, že neexistuje žiadny osobitný zákon zaoberajúci sa násillím páchaným na ženách a že zmluvný štát ešte neratifikoval Dohovor Rady Európy o predchádzaní násilliu na ženách a domácejmu násilliu a boja proti nemu (Istanbulský dohovor) (čl. 3, 10 a 12).

**29. Výbor odporúča, aby zmluvný štát:**

- (a) vypracoval osobitné právne predpisy týkajúce sa násillia páchaného na ženách;
- (b) ratifikoval Istanbulský dohovor;
- (c) poskytol obetiam násillia páchaného na ženách úplnú ochranu;
- (d) systematicky zhromažďoval neštruktúrované údaje s cieľom lepšie porozumieť povahe a rozsahu násillia páchaného na ženách v zmluvnom štáte;
- (e) zlepšil prístup žien k spravodlivosti pre všetky formy násillia páchaného na ženách.

**Právo na primerané bývanie**

30. Výbor je znepokojený správami, že Rómovia čelia mnohým prekážkam pri realizácii svojho práva na primeranú životnú úroveň. Medzi tieto prekážky patrí nútené vysťahovanie z rómskych osád, nedostatok poskytovania náhradného ubytovania v niektorých prípadoch vysťahovania a bývanie pre Rómov, ktoré je oddelené od ostatných častí spoločnosti. Poskytované ubytovanie má niekedy neadekvátnu kvalitu a chýba mu dôležitá infraštruktúra a pracovné príležitosti. Výbor je tiež znepokojený tým, že zmluvný štát nezhrmažďuje informácie o rozsahu bezdomovstva a že neexistuje prístupné sociálne bývanie (čl. 2 a 11).

31. **Výbor odporúča, aby zmluvný štát:**

(a) **zabránil nútenému vyst'ahovaniu z rómskych osád vrátane vymáhania trestných sankcií po odsúdení za nezákonné vyst'ahovanie;**

(b) **ak dôjde k vyst'ahovaniu, s primeranými procesnými zárukami, poskytol všetkým obetiam alternatívne ubytovanie;**

(c) **zabezpečil, aby bolo všetko bývanie pre Rómov integrované do spoločenstiev, malo primeranú kvalitu a umožňovalo prístup k infraštruktúre a pracovným príležitostiam;**

(d) **poskytol primerané a cenovo dostupné sociálne bývanie;**

(e) **zabezpečil, aby národná stratégia prevencie a riešenia bezdomovstva zahŕňala vypracovanie štatistík na sledovanie rozsahu bezdomovstva a zodpovedajúcim spôsobom sa zameral na riešenie sociálneho bývania.**

32. Výbor odkazuje zmluvný štát na svoju všeobecnú pripomienku č. 7 (1997) k núteným vyst'ahovaniám.

#### **Prístup k vode**

33. Výbor je znepokojený nedostatočným pokrokom pri zabezpečovaní vody pre všetkých v nadväznosti na jeho odporúčanie z roku 2012 v tejto veci (E/C.12/SVK/CO/2, ods. 21). Je hlboko znepokojený tým, že v krajine s vysokými príjmami nemá veľký počet Rómov, najmä tých v segregovaných komunitách, stály prístup k čistej vode (čl. 2, 11 ods. 1 a 12 ods. 1).

34. **Výbor opakuje svoje predchádzajúce odporúčanie, aby zmluvný štát podnikol potrebné kroky na zabezpečenie primeraných a bezpečných vodohospodárskych a hygienických služieb pre všetkých svojich obyvateľov vrátane obyvateľov žijúcich vo vidieckych oblastiach. Upozorňuje tiež zmluvný štát na svoju všeobecnú pripomienku č. 15 (2002) o práve na vodu.**

#### **Prístup k zdravotnej starostlivosti**

35. Výbor sa obáva, že v ustanoveniach o zdravotnej starostlivosti sú systémové nedostatky. Medzi ne patrí infraštruktúra nízkej kvality z dôvodu nedostatku investícií, obmedzené skríningové zariadenia, medzery v geografickom pokrytí niektorých zdravotníckych služieb a nízky počet lekárov a zdravotných sestier v niektorých regiónoch (čl. 12).

36. **Výbor odporúča, aby zmluvný štát pokračoval a posilňoval snahy investovať do systému zdravotnej starostlivosti s cieľom zabezpečiť všetkým členom populácie najvyššiu možnú úroveň zdravia.**

#### **Obezita a užívanie drog a alkoholu**

37. Výbor uznáva opatrenia na podporu zdravého životného štýlu, ale je znepokojený správami, že obezita a užívanie drog a alkoholu, rovnako ako choroby spojené s rizikovými faktormi správania, zostávajú v zmluvnom štáte vysoké. Výbor okrem toho poznamenáva, že sa nevyvíja dostatočné úsilie na podporu zdravého životného štýlu a reguláciu predaja alkoholu alebo potravín a nápojov deťom. Obáva sa tiež, že medzi zdravotnými výsledkami tých, ktorí majú alebo nemajú vysokoškolské vzdelanie, existuje výrazný rozdiel (čl. 12).

38. **Výbor odporúča, aby zmluvný štát investoval do preventívnych kampaní v oblasti verejného zdravia a prijal opatrenia zamerané na skupiny a osoby, ktoré majú závažné zdravotné problémy a riziká. Zmluvný štát by mal tiež zlepšiť reguláciu obchodovania s alkoholom, potravinami a nápojmi pre deti, v súlade so súborom odporúčaní Svetovej zdravotníckej organizácie v oblasti marketingu potravín a nealkoholických nápojov zameraného na deti (2010).**

### Mentálne zdravie

39. Berúc na vedomie uistenie zmluvného štátu, že ukončenie praxe používania sieťových postelí ako formy obmedzenia je prioritou, výbor je znepokojený správami, že sa stále používajú v ústavoch starostlivosti o duševné zdravie, a to aj medzi deťmi. Obáva sa tiež, že rozsiahle výnimky zo zákazu takýchto praktík v Zákone o sociálnych službách z roku 2009 znamenali, že pacienti v týchto zariadeniach boli zraniteľní rizikom porušenia ich práva na najvyššiu dosiahnuteľnú úroveň zdravotnej starostlivosti (čl. 12).

40. **Výbor odporúča, aby zmluvný štát vykonal všetky potrebné kroky na účinné vykonávanie svojho záväzku, nájsť alternatívy k použitiu sieťových postelí v zariadeniach starostlivosti o duševné zdravie. Zmluvný štát by mal zrevidovať Zákon o sociálnych službách z roku 2009 s cieľom odstrániť výnimky zo zákazu.**

### Sexuálne a reprodukčné zdravie

41. Výbor je hlboko znepokojený tým, že ženy v zmluvnom štáte čelia mnohým prekážkam v oblasti služieb sexuálneho a reprodukčného zdravia, vrátane prístupu k bezpečným potratom a antikoncepcii, a ak sú legislatívne návrhy predložené parlamentu v poslednej dobe, budú v tomto ohľade podrobené ďalším obmedzeniam svojich práv a prechádzajú do zákona (čl. 2 a 12).

42. **Výbor odporúča, aby zmluvný štát:**

(a) **zaistil, aby bola za všetkých okolností prostredníctvom národného zdravotného poistenia dostupná škála antikoncepčných a potratových metód;**

(b) **zakázal akékoľvek vystavenie žien neobjektívnym alebo lekársky nesprávnym informáciám o rizikách potratu, ktoré bránia ich prístupu k službám v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia;**

(c) **poskytol všetkým zdravotníckym pracovníkom odbornú prípravu v oblasti ľudských práv, pokiaľ ide o reprodukčné práva žien vrátane práv rómskych žien;**

(d) **zabezpečil komplexnú ochranu súkromia žien počas procesu potratu;**

(e) **predchádzal akémukoľvek ďalšiemu úpadku v súvislosti s právami žien na sexuálne a reprodukčné zdravie;**

(f) **zaviedol povinnú a veku primeranú výchovu v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia na všetkých úrovniach.**

43. **V tejto súvislosti Výbor upozorňuje zmluvný štát na svoju všeobecnú pripomienku č. 22 (2016) o práve na sexuálne a reprodukčné zdravie.**

### Sexuálne a reprodukčné zdravie rómskych žien

44. Výbor je hlboko znepokojený správami, že rómske ženy, ktoré hľadajú zdravotnú starostlivosť o matku, čelia v pôrodniciach segregácii, obťažovaniu a ponižovaniu, zanedbávaniu, fyzickému obmedzovaniu a zlému zaobchádzaniu počas pôrodu a porušovaniu povinnosti získať informovaný súhlas v súvislosti s lekársnym ošetrením. Výbor je ďalej znepokojený skutočnosťou, že v zmluvnom štáte došlo k násilnej sterilizácii rómskych žien, a je veľmi znepokojený absenciou primeraného prístupu k opravným prostriedkom pre obeť (čl. 2 a 12).

45. **Výbor nalieha na zmluvný štát, aby:**

(a) **úplne zakázal segregáciu rómskych žien v pôrodniciach a verbálne, fyzické a psychické násilie voči rómskym ženám, ktoré vyhľadávajú zdravotnú starostlivosť o matku;**

(b) **zabezpečil úplné, nezávislé a transparentné vyšetrowanie prípadov nútenej sterilizácie rómskych žien vrátane spolupáchateľstva akýchkoľvek štátnych úradníkov a v prípade potreby uplatnil disciplinárne a trestné sankcie;**

(c) poskytol primerané, účinné a včasné nápravné prostriedky všetkým obetiam nútenej sterilizácie, vrátane odškodnenia a záruky, že sa to nebude opakovať.

#### **Sexuálne a reprodukčné zdravie migrujúcich žien**

46. Výbor je znepokojený tým, že mnoho neregistrovaných migrantiek nemá prístup k zdravotnej starostlivosti o matku počas tehotenstva a pôrodu v dôsledku rôznych finančných, právnych a politických prekážok, pretože nespĺňajú kritériá účasti na systéme verejného zdravotného poistenia. V dôsledku toho musia znášať všetky náklady na akúkoľvek prenatalnú starostlivosť, ktorú potrebujú počas tehotenstva, vrátane pohotovostnej starostlivosti (čl. 2 a 12).

47. **Výbor odporúča, aby zmluvný štát odstránil zákony a politiky, ktoré obmedzujú prístup nezdokumentovaných migrantiek k neodkladnej pôrodnickej starostlivosti a kvalifikovanej starostlivosti počas tehotenstva a pôrodu.**

#### **Predškolské vzdelávanie**

48. Výbor je znepokojený nízkou mierou zápisu detí do predškolského vzdelávania. Táto nízka miera zápisu je výsledkom malých investícií do predškolského vzdelávania, obmedzených úrovní podpory rodín a pretrvávania stereotypov týkajúcich sa rodových úloh. Výbor pripomína zmluvnému štátu význam boja proti stereotypom a investovania do prvých rokov, pokiaľ ide o prípravu detí na dosiahnutie dobrých výsledkov vzdelávania (čl. 10 a 13).

49. **Výbor odporúča, aby zmluvný štát:**

(a) zabezpečil účinné vykonávanie plánov na zvýšenie počtu žiakov v predškolskom vzdelávaní;

(b) po porade s príslušnými zúčastnenými stranami, vrátane rodín z rôznych geografických oblastí a etnických a sociálno-ekonomických skupín, zväzil, ako účinne vyvážiť ustanovenia o rodičovskej dovolenke, investície do predškolského vzdelávania a podporu rodín pri vyrovnávaní rodinných a pracovných povinností;

(c) účinne bojoval proti stereotypom týkajúcich sa rodových úloh.

#### **Vzdelávacia segregácia Rómov**

50. Výbor je znepokojený pokračujúcou vzdelávacou segregáciou rómskych detí, vrátane vysokého počtu tých, ktorí sú stále v špeciálnych školách a špeciálnych triedach, v bežných školách na základnom a strednom stupni, nižšou kvalitou týchto ustanovení pri mnohých incidentoch a segregáciou v rámci širšieho školského života, vrátane rómskych detí, ktoré sa stravujú v oddelených častiach a dostávajú iné jedlo. Berie na vedomie kroky zmluvného štátu, ktoré zakazujú vzdelávaciu segregáciu detí v špeciálnych školách výlučne na základe sociálno-ekonomického zázemia prostredníctvom reforiem školského zákona, ľutuje však stále slabé vykonávanie takejto právnej reformy a pretrvávajúce hlboko zakorenené predsudky a stigmatizáciu, ktorá je základom vzdelávacieho a spoločenského vylúčenia rómskych detí (čl. 2 a 13 ods. 1 a 2 písm. (a) až (c)).

51. **Výbor odporúča, aby zmluvný štát:**

(a) podnikol okamžité kroky na zvýšenie integrácie rómskych detí, ktoré sú v súčasnosti v špeciálnych školách a triedach, do bežného vzdelávania;

(b) spolupracoval s miestnymi vzdelávacími orgánmi pri riešení širšieho vylúčenia rómskych detí v kontexte školského života;

(c) zabezpečil, aby boli zavedené monitorovacie mechanizmy na dohľad nad účinným vykonávaním zmien školského zákona;

(d) podnikol kroky na aktívne riešenie stigmatizácie a predsudkov voči rómskym komunitám a deťom.



### Vzdelávacia segregácia detí so zdravotným postihnutím

52. Výbor je znepokojený vysokým podielom detí so zdravotným postihnutím, ktoré sa vzdelávajú v špeciálnych školách, a vyjadruje poľutovanie nad nedostatkom primeraných prispôbení sa deťom so zdravotným postihnutím v rámci bežného vzdelávania (čl. 2 a 13 ods. 1, 2 písm. (a) – (c) a ods. 3).

53. **Výbor odporúča, aby zmluvný štát prijal opatrenia na zabezpečenie prístupu k inkluzívnemu vzdelávaniu a zabezpečil primerané ubytovanie pre deti so zdravotným postihnutím a aby sa zaručilo, že ich rodiny budú mať právo zvoliť si formu ich vzdelania vrátane prechodu tých, ktorí sú v súčasnosti zapísaní do špeciálnych škôl a tried.**

### Terciárne vzdelávanie a vyššie stredné odborné programy

54. Výbor si uvedomuje niekoľko pozitívnych krokov, vrátane vysokej miery účasti na vyšších stredných odborných programoch, uľahčenia sťaží, zavedenia špecializovaných služieb kariérneho poradenstva a zvýšenia počtu mladých dospelých s terciárnym vzdelaním, no znepokojuje ho, že terciárne vzdelávanie v zmluvnom štáte nie je dostatočne spojené s požiadavkami trhu práce, a preto mladí dospelí s vysokoškolským vzdelaním majú väčšie problémy s prechodom do zamestnania ako starší občania (čl. 6 a 13 ods. 1 – 2).

55. **Výbor odporúča, aby zmluvný štát naďalej investoval do zlepšovania a reformy systému terciárneho vzdelávania s cieľom lepšie pomôcť mladým dospelým pri hľadaní zamestnania a rozvoji ich profesionálneho života.**

### Kultúrna rozmanitosť

56. Výbor víta úsilie orgánov o podporu medzikultúrneho a medzietnického porozumenia medzi rôznymi skupinami a nedávny príklad vyvodenia zodpovednosti jedného verejného činiteľa za nenávistné prejavy voči menšinovým skupinám. Je však znepokojený pretrvávaním celkového nepriateľstva voči tým, ktorí sú vnímaní ako odlišní od väčšinovej populácie, vrátane menšinových skupín, ako sú Rómovia, moslimovia a migranti, a viacnásobnými prejavmi nenávistných prejavov. Obáva sa, že takáto atmosféra môže ďalej narušiť toleranciu a prispieť k porušovaniu ľudských práv medzi menšinami a zraniteľnými skupinami (čl. 2 ods. 2 a 15 ods. 1 písm. (a)).

57. **Výbor odporúča, aby zmluvný štát:**

(a) **primerane riešil a postihoval všetky formy neznášanlivosti a nepriateľstva;**

(b) **navrhol a viedol kampane na zvýšenie povedomia verejnosti a ďalšie opatrenia vrátane komplexných opatrení zameraných na väčšinovú populáciu s cieľom podporovať rešpekt a medzikultúrne porozumenie medzi rôznymi skupinami v spoločnosti ako celku;**

(c) **poskytol verejným činiteľom školenie v oblasti ľudských práv o nediskriminácii a rešpektovaní kultúrnej rozmanitosti a rozdielov;**

(d) **prijal stratégiu s cieľom čeliť narastajúcej protirómskej a protimenšinovej rétorike vo verejnom diskurze a proaktívne posilňoval rešpekt a ocenenie rozmanitosti.**

### Menšinové jazyky

58. Výbor berie na vedomie, že zmluvný štát podporuje výučbu niektorých menšinových jazykov a v niektorých menšinových jazykoch. Je však znepokojený medzerami v poskytovaní vzdelávania vo všetkých menšinových jazykoch, pričom najvýraznejšou medzerou je skutočnosť, že výučba rómskeho jazyka sa ponúka iba ako voliteľný predmet. Znepokojujú ho správy, že zmeny školského zákona viedli k zatvoreniu niektorých malých škôl, ktoré zabezpečovali výučbu v menšinových jazykoch (čl. 2, 13 a 15 písm. (a)).

59. Výbor odporúča, aby zmluvný štát zaviedol, pokiaľ je to možné a ak existuje dostatočný dopyt, výučbu rómčiny ako menšinového jazyka a aby zabezpečil, že akékoľvek reformy vzdelávacieho systému nebudú mať negatívny vplyv na prístup k vzdelávaniu v menšinových jazykoch a že tieto reformy neovplyvnia výučbu menšinových jazykov ani v týchto jazykoch.

#### Právo využívať výhody vedeckého pokroku a jeho aplikácie

60. Výbor sa obáva, že zákon upravujúci asistované reprodukčné postupy (oplodnenie in vitro a prenos embryí) – zákon č. 577/2004 Z. z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti v znení nariadenia vlády č. 777/2004 Z. z. – ustanovuje preplatenie nákladov až do troch cyklov v rámci verejného zdravotného poistenia pre ženy mladšie ako 39 rokov, iba ak sa na to vyskytnú konkrétne príčiny, a že prístup k týmto postupom je vyhradený iba pre mužov a ženy, ktorí vyhlasujú, že majú intímny fyzický vzťah (čl. 2, 12 a 15 ods. 1 písm. (b)).

61. Výbor odporúča, aby zmluvný štát na základe vedecky aktualizovaných a etických hľadísk prehodnotil vyššie uvedené ustanovenia a v rámci verejného zdravotného poistenia ponúkol rovnaký a nediskriminačný prístup k oplodneniu in vitro a prenosu embryí ako súčasť kvalitnej reprodukčnej zdravotnej starostlivosti a aby sa dodržiavalo právo každého jednotlivca užívať výhody vedeckého pokroku a jeho využitia.

#### D. Ďalšie odporúčania

62. Výbor odporúča, aby zmluvný štát ratifikoval Opčný protokol k Dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu.

63. Výbor odporúča, aby zmluvný štát v plnej miere zohľadnil svoje záväzky vyplývajúce z Paktu a zabezpečil plné uplatňovanie práv v ňom zakotvených pri vykonávaní Programu pre udržateľný rozvoj do roku 2030 na národnej úrovni. Dosiahnutie Ciel'ov trvalo udržateľného rozvoja by zmluvný štát významne uľahčil zriadením nezávislých mechanizmov na monitorovanie pokroku a zaobchádzanie s prijemcami verejných programov ako s držiteľmi práv, ktorí sa môžu domáhať nárokov. Vykonávanie cieľov na základe zásad účasti, zodpovednosti a nediskriminácie by zabezpečilo, že nikto neostane ponechaný osudu. V tejto súvislosti výbor upozorňuje zmluvný štát na svoje vyhlásenie o sľube, že nikoho neponechá osudu (E/C.12/2019/1).

64. Výbor odporúča, aby zmluvný štát podnikol kroky na postupné vypracovanie a uplatňovanie vhodných ukazovateľov vykonávania hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv s cieľom uľahčiť hodnotenie pokroku, ktorý zmluvný štát dosiahol pri plnení jeho záväzkov podľa Paktu pre rôzne skupiny obyvateľov. V tejto súvislosti Výbor odkazuje zmluvný štát, okrem iného, na koncepčný a metodický rámec týkajúci sa ukazovateľov ľudských práv vypracovaný Úradom Vysokého komisára OSN pre ľudské práva (HRI/MC/2008/3).

65. Výbor žiada, aby zmluvný štát širil tieto záverečné odporúčania v širokom rozsahu na všetkých úrovniach spoločnosti, a to aj na národnej, provinčnej a komunálnej úrovni, najmä medzi poslancami, verejnými činiteľmi a súdnymi orgánmi, a aby o tom informoval výbor v nasledujúcej pravidelnej správe o krokoch podniknutých na ich implementáciu. Výbor povzbudzuje zmluvný štát, aby sa zapojil do činnosti Slovenského národného strediska pre ľudské práva, mimovládnych organizácií a ďalších členov občianskej spoločnosti v nadväznosti na tieto záverečné odporúčania a do procesu konzultácií na národnej úrovni pred predložením jeho nasledujúcej pravidelnej správy.

66. V súlade s postupom prijímania následných opatrení k záverečným poznámkam prijatým Výborom sa od zmluvného štátu požaduje, aby do 24 mesiacov

od prijatia týchto záverečných poznámok poskytol informácie o vykonávaní odporúčaní uvedených v odseku 12 (Nediskriminácia), 45 (Sexuálne a reprodukčné zdravie rómskych žien) a 51 (Vzdelávacia segregácia Rómov) vyššie.

67. Výbor žiada zmluvný štát, aby do 31. októbra 2024 predložil svoju štvrtú pravidelnú správu, ktorá sa vypracuje v súlade s usmerneniami pre podávanie správ, ktoré výbor prijal v roku 2008 (E/C.12/2008/2). Okrem toho vyzýva zmluvný štát, aby podľa potreby aktualizoval svoj spoločný hlavný dokument v súlade s harmonizovanými usmerneniami o podávaní správ podľa medzinárodných zmlúv o ľudských právach (HRI/GEN/2/Rev. 6, kap. I).

---